

Balkanska mesta.

Sofija ali Sredec.

Obljubili smo svojim čitateljem, da priobčimo v tekočem polletju opis raznih balkanskih mest. Ker smo pa dobili mej tem od dveh naših starih sodelavcev dva druga poučno zabavna daljša spisa, mi svoje obljube skoro nismo mogli izpolniti. Posebno Stanleyjevega potopisa po Afriki nismo smeli odlašati, ker ta mož baš zadnji čas obrača nase pozornost vsega omikanega sveta in je torej bilo le želeti, da tudi „Novični“ čitatelji kaj izvedo o njem. Da pa popolnoma se ne izneverimo svoji obljubi, začenjamo vendar danes z obljubljenim spisom, katerega bomo po Novem letu nadaljevali.

Pričakovati smemo, da s svojim spisom ustrezemo svojim čitateljem. Večina balkanskega polotoka je slovanska in za slovanske kraje se pa zanima vsak zaveden Slovenec. Neslovanski narodi balkanskega polotoka so pa po svoji zgodovini in kulturnem življenju tudi v taki zvezi s Slovani, da jih moramo nekoliko poznati, če hočemo razumeti gibanje balk. Slovanov. Balkanska mesta pa kažejo posebno poslednja desetletja lep razvoj, seveda posebno tista, katera so prišla izpod neposrednjega turškega gospodstva. V Turčiji sami se seveda o velikem razvoju govoriti ne more, ker slaba turška uprava ves napredek zavira. Zgrajenje novih železnic je pa tudi v turške kraje zaneslo neki novi duh, začeli so se oživljati.

Začnimo z glavnim mestom Bolgarije, s Sredecem ali Sofijo in to iz več uzrokov. Izmej vseh balkanskih držav poslednja leta obrača nase največ pozornosti Bolgarija. Naj se že sodi o bolgarski politiki kakor koli, to se pa mora priznati, da Bolgare odlikuje veliko domoljubje, odločnost, previdnost in delavnost. Velika bolgarska marljivost vidi se posebno tudi v Sofiji, katera je središče bolgarskega državnega in kulturnega življenja. Za svoj razvoj se seveda Sofija ima v prvi vrsti zahvaliti temu, da je postala prestolnica bolgarske kneževine.

Da je baš Sofijo zadela to prednost, temu so pripomogli razni dogodki ob osvobojenju Bolgarije, zlasti diplomatične spletke. Sprva se je mislilo, da bi glavno mesto bilo Drinopolje, ki je največje bolgarsko mesto. Ali vsled upora raznih evropskih držav se Rusom ni posrečilo tako daleč raztegniti bolgarske države in to mesto je ostalo še pod Turčijo. Za Drinopoljem je Plovdiv imel največ upanja, da postane prestolnica nove bolgarske države. Plovdiv je bil pod turško vlado večji in lepši od Sofije. Ker se je pa angleškim diplomatom posrečilo s svojim intrigovanjem doseči razdelitev Bolgarije v dva dela, bolgarsko kneževino in vzhodno rumelijsko avtonomno pokrajino, Plovdiv ni mogel postati glavno mesto bolgarski kneževini, ker je bil v Vzhodni Rumeliji. Sedaj je bilo odločiti se samo za Sofijo ali pa za Trnovo, stolno mesto nekdanjih bolgarskih carjev. Ker pa lega Trnova ni tako ugodna za daljši razvoj, kakor je lega Sofije, so se Rusi, vrejujoč bolgarske razmere odločili za Sofijo.

Po zjedinenju obeh Bolgariji se je že mislilo na to, da se prestolnica premesti v Plovdiv in to iz več

uzrokov. Sofija je preblizu meje. V srbsko bolgarski vojni so se namreč bili Srbi že tako približali Sofiji, da je že bila resna nevarnost, da jo vzemo. Da ni hrabra bolgarska vojska Srbov naklestila pri Slivnici, pa bi se bile prikazale srbske čete pred Sofijo. Bolgari so se že resno pripravljali za brambo svojega glavnega mesta.

Poleg tega pa plovdivsko prebivalstvo velja za bolj lojalno nego sofijsko. V Sofiji je prav do zadnjega časa vladal nekak uporen duh. Mnogi niso prav zadovoljni s sedanjo vlado. Poslednji čas se to nekoliko manj kaže, ker sedanji knez ume prebivalstvo pridobiti na svojo stran s tem, da za deželo veliko potrosi in skoro vse za dvor potrebne stvari kupuje v deželi in imajo posebno Sofijani pri tem lep zaslužek.

Za premeščenje prestolnice v Plovdivu govori pa tudi to, da so Plovdivčani s svojim prevratom največ pripomogli za zjedinenje obeh Bolgariji. Ker se bode prej ali slej Bolgarija še bolj proti jugu razširila, postal bode Plovdiv tudi zares nekako središče Bolgarije.

Vzlic vsemu temu pa vendar, kakor se kaže, prestolnica ostane v Sofiji, ali bode vsaj preteklo še nekaj desetletij predno se v Plovdiv premesti. Tako premeščenje je združeno z mnogimi težavami in stroški. Seveda Plovdiv ne bode ostal navadno pokrajinsko mesto, ampak bode vedno nekako drugo glavno mesto. Vlada bode poleg Sofije vedno morala obračati največjo pozornost na Plovdiv. Knez velik del leta biva v Plovdivu in v Plovdivu se je bila priredila bolgarska razstava.

Od osvobojenja Bolgarije se je Sofija toliko povzdignila, kakor nobeno evropsko mesto. Kdor je videl Sofijo pod Turčijo in pride tjakaj sedaj, ta mesta več ne spozna. Vidi se velik napredek od leta do leta. Posebno se je pa poslednjih pet let mesto vse prenovilo. Pod turško vlado so v Sofiji bile največ lesene, trohljene bajte, ulice umazane, ozke in krive, sedaj pa ima mesto lepo zidane hiše in palače, široke ulice, lepe trge in se da primerjati najlepšim mestom v Evropi.

Tu in tam se še vidijo kake stare bajte, ki gledalca še spominjajo na turške čase poleg mnogih džamij, katerih je v Sofiji še jako veliko, ali navadno že služijo drugim namenom nego so pod turško vlado. Mesto hitro zgublja svoj orijentski značaj in postaje moderno evropsko mesto. Tujec v Sofiji kmalu ne bode vedel, da je v orijentu, temveč bode kmalu mislil, da je v kakem lepšem mestu v zapadni Evropi, posebno, ker mu poleg bolgarsčine kaj pogosto udarja francoščina na ušesa.

Posebno se je mesto povzdignilo pod sedanjim županom Petkovom. Napravila sta se pod njim dva jako lepa mostova, zgradil se vodovod, da se preskrbi mesto z zdravo pitno vodo, vpeljala se električna razsvetljava, zgradila se cela vrsta lepih šolskih in drugih javnih in zasebnih poslopij.

Več družih večjih stavb se pa namerava kmalu zgraditi. Mej drugim se bode zidala velika mestna hiša in gledališče, mestna bolnica, zboljšala se kanalizacija, kakor jo potrebuje tako novodobno mesto. (Dalje sledi.)

brzdati svoje nejevolje, ko je videl, kako malo so tu storili njegovi nasledniki. Se vé da je bil Stanley sem in tje malo pristranski, in je včasih krivo sodil svoje sotrudnike. No kar se tiče Vivi-a, bodočnost je dala prav onim, kateri so mislili, da ne kaže potrošiti toliko truda in dela za to postajo. Dandanes je ta postaja, iz katere je hotel Stanley narediti glavni tabor, do celega zapuščena in to po nalogu „odbora“ samega.

Koncem leta 1884, toraj po petih letih, katere je prebil v službi belgijskega odbora na Kongu, vrnil se je Stanley v Evropo, da razloži svoje poslovanje kralju Leopoldu II., kateri je do tedaj nosil vse stroške tega ogromnega podjetja.

Berolinska konferencija je priznala nezavisno državo Kongo in jo prisodila Leopoldu II., belgijskemu kralju, sprožiteljcu tega velikega afriškega podjetja.

Pogledimo nazaj! Koliko slavlje za malega mornarja za vojaka, za reporterja, kedar je sêdel za mizo z Bismarckom in z največjimi mogočniki svojega časa! Pač si je mogel reči s pravičnim ponosom: „S svojim delom in s svojim trudom sem utemeljil cesarovino, in od slej bode na svetu kralj, kateri zahvaljuje jedno od svojih kron meni, Stanleyu!“

Balkanska mesta.

Sofija ali Sredec.

(Dalje.)

Kneževsko poslopje v Sofiji je pa le prezidano turško vladno poslopje. Ker je poslopje bilo slabo, je le malo ostalo od prvotnega poslopja, temveč so večinoma vse na novo prezidali. Te poprave so stale nekaj nad 2 milijona levov (frankov). Poslopje je jako prijetno sezidano. Spredaj je pa jako lep Aleksanderski park, katerega je vredil mestni vrtnar, Švicar po rodu. Ker se v Sofiji toliko zida, je naravno, da se prostor tudi jako draži. Po zadnji rusko-turški vojski dobil si lahko pol metra prostora na jako ugodnem kraju za pol leva ali pa še manj, sedaj pa velja 15 levov ali pa še več.

Poleg kneževske palače se s svojo lepoto odlikujejo še poslopja narodnega sobranja, narodne banke, državne tiskarne, klasične gimnazije, Velike šole, novo poslopje vojaške šole, poslopji ruskega in avstrijskega diplomatskega zastopstva, poslopje za poštni in brzojavni urad, mestna hiša, hiši Goronova in Angjelova v Trnovski ulici, hiše Stranskega, Belčeva, Nazareva, Bobenskega in Belčeva na Aleksandrovem trgu, hiša Kesjakova in Andženova, nasproti kneževskemu dvorcu, potem je pa še več drugih lepih zasebnih hiš.

Mesto ima tudi toplice, katerih voda ima 47° C. gorkote. Sedaj ste dve kopališči, moško in žensko, ki pa ne zadoščata svojemu namenu. V kratkem pa mesto izgradi lepša in pripravnejša kopališča po vzgledu najprvih kopališč v Evropi. To bode gotovo jako povzdignilo mesto.

Vsaj je že sama na sebi velika prednost, da ima mesto zdravilne toplice, kakor jih nima nobeno glavno mesto v Evropi. Že to utegne pripomoči, da Sofija postane nekako središče na Balkanu, posebno kadar se zboljšajo politične razmere.

Mej najznameniteje zgradbe sta prištevati dva nova mostova. Jeden je zidan, jeden pa železen. Poslednji most je okrašen s 4 velikimi bronastimi kandelabri in štirimi velikimi bronastimi levi. Na vsakem koncu sta namreč dva leva. Na železnem mostu so tudi bronasti kandelabri, na vsakem koncu pa dva kamnita stebra, na katerih sta bronasta orla z razprostrtimi peruti.

Omeniti so še štirje veliki kamniti spomeniki. V Kneževski ulici je spomenik carja osvoboditelja Aleksandra II, pri državni tiskarni spomenik Vasilju Levskemu, pri Kneževski maneži je spomenik zdravnikom palim v rusko-turški vojni in ob Carigrajski cesti je spomenik ruskim vojakom palim v decembru 1877. leta.

Od starih spomenikov Sofije nima posebno veliko, če tudi je jako staro mesto. Vse je zglodil časa zob. Najznamenitejši je lepa cerkev svete Sofije, ki je bila poprej turška džamija in Gjuldžamija, ki je nekaj bila kristijanska cerkev. Omeniti pa moramo tudi pred 30 leti pozidano metropolitansko cerkev s kupljami in pomalanimi stebri, ki je vsekako jedna najlepših cerkva v Bolgariji.

Malokatero mesto ima tako množče se prebivalstvo kakor Sofija. Pod turško vlado je bilo mesto baje precej obljudeno. Koliko prebivalcev je imelo, se pa ne ve, ker turška statistika ni prav nič zanesljiva. Mej vojsko in po vojski se je pa mnogo ljudij izselilo, tako, da je 1878. leta pri ljudskem popisovanju imelo le 16.376. Prebivalstvo se je pa pozneje jako hitro množilo in lani so že našteji 37.213 prebivalcev. Malo mest je pa, kjer bi bilo prebivalstvo tako pomešano, kakor je v Sofiji. Nad 20 različnih narodnostij prebiva v tem mestu. Največ je seveda Bolgarov, katerih je nekaj nad 20.000. Potem so pa Rusi, Srbi, Čehi, Poljaki, Turki, Grki, Cigani, Nemci, Francozje. Nekaj nad 5000 je židov, ki veljajo tudi za posebno narodnost.

Ulic ima mesto 113, od katerih jih 11 moramo šteti v prvi razred, ker so pa 28 metrov široke. V drugi razred (širokost od 16—28 metrov) se more šteti 20 ulic, ostale ulice so pa ožje, vendar so skoro vse nad 10 metrov široke. Trgov je 10. Vseh hiš ima Sofija kacic 5300. Od 1888. leta sem se jih je sezidalo nad 2000. Kacic tri sto se jih je samo vlni zidalo.

(Dalje prihodnjič.)

Poučni in zabavni drobiž.

Sveteči polipi. V tropičnih morjih živi več vrst polipov, ki se vijolčasto svetijo. Včasih je ta svetloba tako močna, kakor bi gorela kaka svetilnica.

Najvišje drevo na svetu je bila kalifornska smreka rastoča v Tutaru v kalifornski državi. Visoka je bila 130 metrov. To drevo so posekali in jeden njen kos v posebnem vagonu odpravili na razstavo v Čikago.

pri starem ostane. Samo s časom se vse svote preračunijo na nov denar. Kolkovne skale se bodo seveda proračunile na nov denar. Tako gotovo dobimo v kratkem koleke in poštne znamke, ki se bodo glasili na krone in vinarje.

7. Papirni denar je dvoji. Jednega, to je bankovce po 1 gld., 5 gld., in 50 gld. je izdala država, drugega, to je bankovce po 10, 100 in 1000 gld. je izdala avstro-ogerska banka. Prvi bankovci se bodo v dveh do štirih letih zamenjali za zlat in srebrni denar. Te vrste bankovcev potem ne bode več v prometu. Bankovci avstro-ogerske banke pa še ostanejo, dokler se ne izdajo novi po 10, 100 in 1000 kron. Manjšega bankovca, kakor 10 kron pa ne bode, ko se novi denar popolnoma vvede v promet.

Iz vsega povedanega je razvidno, da ne bode posebno težko seznaniti se z novim denarjem in zaradi tega nam ni imeti skrbij.

Poučni in zabavni del.

Balkanska mesta.

Sofija.

(Dalje.)

Sofija je središče bolgarskega duševnega življenja. To je pa Sofija še le od osvobojenja Bolgarije. Da še celo po osvobojenju se je v tem oziru Sofija imela boriti s Plovdivom. Posebno se je dolgo premišljevalo, ali bi se osnovala visoka šola v Sofiji ali pa v Plovdivu. Za Sofijo so naposled odločile ugodne razmere. Ker je središče raznih visokih uradov je tudi več sposobnih močij za predavanje na veliki šoli. Tako je baš v učnem ministerstvu več jako sposobnih mož.

Pod turško vlado so pa druga bolgarska mesta daleč nadkriljevala Sofijo. Tako sta mesti Gabrovo in Plovdiv že tedaj imeli realki, v Sofiji je pa bila slaba mestna šola. Turška vlada za povzdigo šolstva ni ničesa storila, temveč je še le ovirala. Po osvobojenji Bolgarije se je pa začelo šolstvo v Bolgariji lepo razvijati. Sprva je povsod v Bolgariji manjkalo posebno dobrih šolskih poslopij. Sedaj se je pa posebno v Sofiji v tem oziru dobro preskrbelo. Državna in mestna uprava gledata, da v tem oziru zadostita vsem zahtevam.

Lani je bilo v Sofiji že 13 mestnih šol s 47 razredi. Na teh šolah je bilo vkupe 48 učnih močij. Poleg tega so pa še tri otroška mestna zabavišča. V teh šolah se poučujejo predmeti naših ljudskih šol in sicer veronauk, čitanje in pisanje v bolgarščini, začetki v prirodoznanstvu, bolgarski zemljepis in zgodovina, risanje, računstvo, telovadbo in petje. Pouk traje 10 mesecev, kakor tudi po srednjih šolah. Večina teh učilišč so štirirazredna, nekatera pa vendar le trirazredna, ali se najbrž v tekočem letu popolnijo v štirirazrednice. V te mestne šole je hodilo 1275 učencev in 990 učenk.

Francozi imajo v Sofiji dve svoji šoli. Francoska

deška šola je lani imela štiri razrede s 5 učitelji in 165 učenci. Na dekliški šoli je pa bilo sedem učiteljic redovnic in 217 učenk. Poleg navadnih šolskih predmetov se v teh dveh šolah predavata še francoščina in nemščina. Nemci imajo v Sofiji jedno samo ljudsko šolo, ki je pa jako slabo oskrbljena pa tudi slabo obiskana.

Židje so lani imeli 2 deški šoli s 18 učitelji in 841 učenci in 1 dekliško šolo s 3 učitelji in 265 učenci. Turška šola je pa imela lani le jednega učitelja in 42 učencev.

Poleg tega je v Sofiji še jeden zaseben zavod za deklice pod vodstvom ravnateljice Amalije Vasiljad s 4 razredi in štirimi učiteljicami. V tem zavodu, ki je imel lani 95 gojenk, poučujejo se poleg navadnih ljudskošolskih predmetov tudi nemščina, francoščina in ženska ročna dela.

V Sofiji je klasična in realna gimnazija. Nižji trije razredi te šole so podobni našim meščanskim šolam. Obiskujejo jih zatorej vsi učenci, naj se že pozneje odločijo za klasično ali realno smer. Od četrtega razreda dalje se pa dele učenci v realiste in gimnazijaliste. Poslednji se uče tudi klasičnih jezikov, latinščine in grščine. V prvih treh razredih se ti jeziki namreč nič ne uče. Proti klasičnim jezikom je bilo dolgo mnogo ugovarjanja. Grščina ima še sedaj jako mnogo nasprotnikov in to že zaradi narodnega nasprotja mej Bolgari in Grki. Dve leti se učenci uče slovnice klasičnih jezikov, potem pa dve leti čitajo klasike. Šola ima namreč v vsem le sedem razredov. Od tujih jezikov se uči na tej šoli ruščina in francoščina. Namesto ruščine se nekateri uče nemščine. Lani je bilo na tej šoli 806 učencev, mej temi 560 v štirih spodnjih razredih, potem pa 162 realčanov in 84 gimnazijstov. Ker je bilo število učencev tako veliko, je šola tudi v spodnjih razredih že imela mnogo paralelk. Učnih močij je pa šola imela 34 rednih, in 10 začasno najetih. Imela je kemični laboratorij in druge potrebne zbirke.

Potem je v Sofiji šestrazredna višja dekliška šola, ki se imenuje dekliška gimnazija. Ta šola skrbi pred vsem za višjo izobražbo bolgarskega ženstva, potem pa vzgaja tudi učiteljice. Lani je imela 257 učenk. Učnih močij bilo je lani 13 rednih 7 začasno najetih.

Minister Ivančov jo pred petimi leti pri sofijski gimnaziji osnoval nekake višje učne tečaje. Iz teh tečajev se je pa razvila visoka šola, ki je lani imela dva oddelka zgodovinsko-jezikoslovni in matematično-prirodnoznanški. Lani je to šolo obiskovalo 173 slušateljev, mej temi 166 rednih, ki so dovršili srednjo šolo. Na prvem oddelku je bilo 92, na drugem pa 81. Letos se je osnoval še pravoznanški oddelek. Tako Sofija s časom dobi svoje vseučilišče, da Bolgarom ne bode treba hodit se izobraževat na tuje. Predavalo je lani 24 docentov. Mej temi več gimnazijskih profesorjev in uradnikov učnega ministerstva. Šola pa ima tudi že potrebne zbirke in knjižnico. Posebno za slušatelje družega oddelka je v tem oziru dobro preskrbljeno s potrebnimi laboratoriji in kabineti. V Sofiji se dobro vidi, da sedanji upravitelji dežele skrbijo za povzdigo narodne omike. (Dalje nasl.)

Kmetijstvo.

Črtice za sadjarje.

IV.

Govorili smo že, da drevesnica mora biti ograjena in sedaj naj nekoliko spregovorimo še o tej ograji. Pred leti so bile drevesnice navadno obzidane. Taka ograja je pa seveda veliko stala in vendar se je pokazalo, da ni popolnoma ugajala svojemu namenu. Drevesa, ki so izrastla v taki drevesnici v zatišji, niso vspevala, ko so se presadila na odprte kraje, kjer je od vseh strani pihal veter. Bila so preveč pomehkužena. Zaradi tega so pa zadnji čas začeli drevesnice obgrajati z ograjo od žice, ali pa s tako leseno ograjo, da skozijo lahko veter vleče, kakor se mu zdi. Drevesa iz tacih drevesnic mnogo lepše vspevajo.

Kjer misliš napraviti drevesnico, zemljo dobro prekopaj in sicer 40 do 80 cm. na globoko. Če imajo rastline v drevesnici ostati le kaki dve leti, tedaj pač zadošča, če se prekoplje le 40 cm. globoko, drugače naj se pa le prekoplje globokeje. To okopavanje ima več namenov. Zemlja se zrahlja in pomeša, drevesca potem v njej lepše delajo koreninice. Poleg tega pa iz dobro okopane drevesnice lažje jemlješ drevesca, kadar jih presajaš ali razpošiljaš, kakor pa iz slabo obdelane, iz kakeršne jih skoraj brez znatnega poškodovanja koreninic skoro vzeti ne moreš.

Okopavanje je treba jako skrbno izvršiti. Kdor bi drevesnico le površno obdelal od nje ne bode imel zelenega dobička. Pri okopavanju naj se tudi pobirajo črvi, da potem ne izpodjedajo mladih drevesc. Kamenje naj se tudi hkrati odpravi z njive, ravno tako naj se odpravijo ruše, da potem trava drevesnice ne prerašča. Okopavati je najbolje spomladi, ko se je zemlja že otajala. Baš napačno pa tudi ni, če se okopava po zimi. Če je sneg, naj se okopana drevesnica lepo pokrije s snegom, paziti pa moramo, da snega ne spravimo v zemljo. V tem slučaju dosegli bi baš nasprotno, kakor bi namepravali. Sneg bi ne obvaroval zemlji gorkote, temveč bi jo le še prav shladil in zatorej bi mlada drevesca le slabo uspevala. Ko bi se v zemlji stajal sneg, bi se zemlja semtertja udrila in videli bi, da smo jo zastonj lepo uravnavali.

Gledati pa moramo tudi na zboljšanje zemlje. Če so tla peščena, je dobro, če jej pridenemo ilovnate ali glinaste prsti, ker potem bolje drži vlago. Če zemlja ni posebno dobra, jo moramo tudi pognojiti. Za to je dobro cestno blato, gips, apno, razna umetna gnojila in pa živalski gnoj. Poslednjemu je celo dajati prednost pred umetnimi gnojili. Dobro je, če se ne rabi prav sveži gnoj, temveč tak, ki je že ugodil. Če pa tacega nimaš, pognoji s svežim gnojem in videl bodeš, da tudi tako gnojenje ni brez uspeha.

Poučni in zabavni del.

Balkanska mesta.

Sofija ali Sredec.

(Dalje.)

Kod središče kulturnega življenja bolgarskega ima Sofija seveda tudi največ tiskaren in knjigaren. Prvih je najmanj, poslednjih pa sedem. Največja tiskarna je državna tiskarna, ki je z vsem dobro oskrbljena. V njej tiskajo se v prvi vrsti državna pa tudi mnoga druga dela. Ta tiskarna ima 226 različnega osebja. Potem je pa posebno vredna, da se omeni, tiskarna liberalnega kluba. Dela sofijskih tiskaren zadoščajo popolnoma zahtevam sedanjega časa.

Seveda v Sofiji izhaja največ bolgarskih listov, ki se vedno množe. Sedaj jih je vkupe menda 16. Mej temi je pa samo šest političnih, drugi so pa poučni in zabavni. Gotovo je to veselo znamenje, da se v Bolgariji posebno poslednji čas množe poučni listi. Dnevnik izhaja v Sofiji samo jeden, namreč vladna „Svoboda,“ ki je jako dobro uredovana. Najboljši znanstven list je „Sbornik“ naučnega ministerstva, ki izhaja v četrletnih zvezkih po 40 do 50 tiskanih pol.

V Sofiji ima sedež tudi Bolgarsko književno društvo. To društvo je nekoliko podobno „Maticam“ drugih slovanskih narodov. To društvo so osnovali bolgarski rodoljubi že 1869. leta v Brailu v Rumuniji, ker tedaj v Turčiji tla niso bila ugodna za taka društva. To društvo pa ni prvo tako. Že 1857. leta so bili bolgarski rodoljubi osnovali podobno društvo v Carigradu, pa je vsled neugodnih razmer moralo kmalu prenehati. Turki videli so v vsakem bolgarskem pisatelji državi nevarnega človeka. Omenjeno društvo je od 1858. do 1862. l. izdajalo nepolitični list „Bolgarski Knjižici.“

Pa tudi društvo v Brailu se je imelo boriti z velikimi težavami. Razni trgovci so podpisali glavnice 200.000 frankov, ali le nezatni del tega denarja se je v resnici vplačal. Po osvobojenji Bolgarije se je društvo premestilo v Sofijo, kjer se je sprva lepo razvijalo. Narodno sebranje je temu društvu dovolilo za 12000 levov (frankov) letne podpore. Politične zmešnjave v Bolgariji so pa tudi precej ovirale razvoj tega društva, katero izdaja znanstven list „Periodičesko Spisanje.“ V Brailu je izšlo 12, v Sofiji pa nad 40 zvezkov omenjenega lista. V tem listu je nagromadenega jako veliko znanstvenega gradiva, posebno o bolgarski zgodovini in književnosti. Kot prilogo je ta list prinesel cele knjige. Tako je nedavno kot priloga izšla knjiga o meteorologiji.

Poleg tega društva je pa v Sofiji še druga družba, ki skrbi za povzdigo izobraženosti bolgarskega naroda; „Družba sv. Klementa.“ Ta družba je podobna naši družbi sv. Mohorja in izdaja na leto po več knjig za prosto ljudstvo. Po pravilih morajo slednje leto te knjige obsegati najmanj štirideset tiskanih pol. Ta družba se je že

jako priljubila bolgarskemu narodu, ker mu podaje zares obilo zdravega poučnega in zabavnega gradiva.

Znanstveni zavodi se v Sofiji še le začenjajo. Najznamenitejša je „Narodna Biblioteka,“ ki dobiva kacic 200 listov ter ima že nad 20000 raznih knjig. Ta biblioteka je dobro obiskovana. Slednji dan prihaja po 70 do 100 čitateljev, včasih še več. Ta biblioteka se je osnovala 1879. leta. Ali še le čez šest let se je zanjo dobila primerna hiša. Sprva je bila v neki stari mošeji in so skrinje trohnele po raznih zabojih.

V Sofiji je tudi statistična pisarna, v kateri je kacic 20 uradnikov. Namen te pisarne je seveda pred vsem pospeševati državne namene, ali tudi za znanost ta zavod veliko stori. V finančnem ministerstvu se začinja zbirka za geologijo in je poseben oddelek za geologično preiskavanje dežele pod vodstvom Zlatarskega.

Pri sofijski biblioteki začinja se tudi narodni muzej. Vsi ti zavodi se bodo čedalje lepše razvijali, ako ne bodo kake politične homatije delale kacic ovir.

(Dalje prihodnjič.)

Novice.

Državni zbor.

V seji dne 30. jan. nadaljevala se je razprava o proračunu naučnega ministerstva. Posl. Sokol poteza se za narodno šolo rekoč, le tisti narod more biti svoboden, ki ima šolo v svojih rokah. Avstrijski narodi je nimajo. Govornik toži tudi o zatiranji Slovanov na Ogerskem. Posl. dr. Kronawetter napada klerikalce in očita vladi, da hoče njih želje spolniti. Govornik je odločno za nekonfesionalno šolo. Tudi omenja govornik Slovanov kot vedno zvestih državljanov. Konečno se bavi z židovskim vprašanjem in napade duhovnike. Posl. dr. Ebenhoch zavrača odločno napade Kronawettrove na duhovnike. Posl. Masaryk pravi, da so pogoj verski šoli tudi verska učiteljska in po teh tudi gimnazije, realke in vseučilišča. Govornik napada levico kot stvariteljico sedanjega slabega ljudsko-šolskega zakona. Konečno pojasnjuje šolske razmere na Češkem in izjavlja, da bodo glasovali on in njegovi somišljeniki proti proračunu.

V seji dne 31. jan. vpraša posl. dr. Steinwender načelnika odseka za volilno reformo, kaj je s poročilom glede uvedbe neposredne volitve v kmetskih občinah. Posl. baron Widmann kot načelnik odgovarja, da se je o tem pričela v odseku že generalna debata. — Nato se nadaljuje razprava o proračunu naučnega ministerstva. Posl. Bendel zagovarja nasproti Masaryku levičarje kot branitelje šolskih zakonov in slika sedanjo šolo kot tako, s katero morejo biti konservativci zadovoljni. Posl. Hauck zahteva krščanske šole, v katere bi ne bilo vsprejemati židovskih otrok in učiteljev. Židje imajo itak že povsod najboljša mesta. Po stvarnih popravkih nekaterih poslancev govoril je še poročevalec grof Pininski. Po njegovem mnenju učila naj bi se na gimnazijah koreniteje zgodovina umetnosti in književnosti. Poljaki so bili vedno zato, da je vzgoja v ljudskih šolah nramno-verska. Očitane, da je sedanja šola nekonfesionalna, je neopravičeno. Na to zbornica vsprejme proračun naučnega ministerstva in začne razpravo o proračunu bogočastnega ministerstva. Posl. dr. Kronawetter priganja na to, da se že skoro osnujejo farne občine. Po njegovem mnenju bi bilo najbolje, da se fare vzdržujejo iz prostovoljnih doneskov vernikov. Sedaj plačujejo te vsi občani ne glede na vero. Govornik se konečno bavi z ustanovitvami

novih samostanov in pravi, da se mora po zakonu izposlovati privoljenje deželne vlade za take ustanovitve, in da je to razglasiti v državnem zakoniku. Tudi je govornik proti prosjačenju redovnikov. Naučni minister baron Gautsch zavrača posl. Kronawettera, ki je zato, da se loči država popolnoma od cerkve. V Avstriji se je treba ozirati na konfesionalne razmere. Tudi zavrača predgovornika glede prosjačenja redovnikov in ustanovitvi samostanov. Posl. baron Morsey tudi zavrača posl. Kronawettera, ki je napadal katoliško cerkev. Proračun bogočastnega ministerstva se na to vsprejme.

V seji dne 3. febr. razpravljali se je proračun za visoke šole. Posl. Ludwig je za izboljšanje plač tehničkim profesorjem. Posl. Barwinski zahteva, da se ustanovi v Lvovu malorusko vseučilišče. Posl. Seichert zahteva ustanovitev toli potrebnega češkega vseučilišča na Moravskem in se pri tem sklicuje na vladino obljubo iz l. 1876. Posl. Wildauer je za izboljšanje plač profesorjem na visokih šolah. Naučni minister baron Gautsch pripozna, da so pritožbe glede plač vseučiliških profesorjev opravičene in obljubuje pomoč. Posl. Campi je za pomnožitev profesorjev, kateri predavajo na vseučilišču v Inomostu v italijanskem jeziku. Posl. grof Kounic zahteva, da naj se vseučiliško študiranje omogoči tudi ženskam in posl. Luzzatto ponavlja željo, da se naj ustanovi v Trstu italijansko vseučilišče. Ko je govoril še poročevalec Beer je zbornica vsprejela proračun za visoke šole. Pri debati o proračunu za srednje šole govoril je posl. Hofman-Wellenhof za izboljšanje stanja srednješolskim profesorjem, mej temi posebno suplentom. Posl. Habermann je za to, da se odpravi na gimnazijah pouk grščine, mesto tega pa vveda pouk v kakem modernem jeziku, na realkah naj se pa vvede latinščina. Razprava se na to zaustavi. Posl. Spinčič in tovariši interpelujejo vlado glede nevarnega in neznosnega položaja Hrvatov in Slovencev v Istri. Lahki Slované napadajo, jih psujejo in jim celo pretijo s smrtjo. Interpelantje navedo slučaje in vprašajo vlado, kaj namerava vlada v varnost Slovanov v Istri storiti.

V seji dne 4. febr. nadaljeval se je proračun o srednjih šolah. Posl. dr. Tuček pojasnjuje srednješolske razmere na Moravskem, zahteva ustanovitev češke gimnazije v Ostrovi in razširjenje češke nižje gimnazije v Brnu. Naučni minister baron Gautsch neče o reformi gimnazij ničesar vedeti, ker se mu zde te reforme škodljive. Odpravi pouka v grščini se odločno upira, tudi skrčiti se ne da ta pouk, ker bi tako izgubil ves svoj pomen in obrazilno silo. Temelja sedanji srednješolski organizaciji ni preminjati, temveč ostane naj tak kakor je; gimnazije in realke naj bodo strogo ločene. Posl. dr. Kraus pritrjuje naučnemu ministru. Posl. Slama zahteva poddržavljenje raznih srednjih šol na Češkem. Zlasti se poteza za poddržavljenje češke gimnazije v Opavi in želi konečne rešitve glede vprašanja o čeških šolah na Dunaji. Posl. Hauck zahteva ustanovitev nove srednje šole v desetem okraju dunajskem. Posl. Romaučuk se bavi z maloruskimi šolskimi razmerami in zahteva za bukovinske Maloruse, katerih je nad 300.000 posebno srednjo šolo. Posl. Spinčič razpravlja v izvrstnem govoru srednješolske razmere na Primorskem in se pritožuje o zatiranji Slovanov ondi. Posl. Burgstaller nasvetuje državno subvencijo italijanskim srednjim šolam v Trstu, katere vzdržuje občina. Ko je še poročevalec posl. Beer govoril, vsprejel se je proračun za srednje šole in nekatere resolucije mej njimi tudi ona o zopetni ustanovitvi kranjske gimnazije.

— **Potrjeni deželni zakon.** Presvetli cesar je pri-trdil načrtu zakona dež. zbora kranjskega, po katerem se ima izločiti davčna občina Orle iz občine Dobrunje in se ima ustanoviti samostojna občina Rudnik.

— **Osobne vesti.** Pri računskem oddelku deželne vlade v Ljubljani imenovan je računskim revidentom g. oficijal

najlepši, najmilotnejši in najbolj dragosten prostor Zagreba na njegovo ime. V košati in prijetno-hladni senci imenovane promenade najde utrujeni in segreti sprehajalec mikavne sedeže za odpočitek; vidoželjni domačin in inostranec pa sprelepi razgled ne le na podnožju velikansko razvijajoče se mesto, ki je, bi djal: dan na dan večje, ampak na tri podnebne strani razprostirajoče se daljave. Od tod gledaš slovito Turopolje in planoto proti Siseku; — ravnino med Zagrebom in Karlovcem; — strmi Klek nad Ogulinom ter hribovite predele nekdanje vojaške granice noter do Bosne. Koj tik promenade, tedaj v njeni neposredni bližavi zgrajena je palači enaka kralj. višja realka. Dijakom realcem je tedaj prilika, da zamorejo dan na dan občudovati v šolo in iz šole grede lepoto svoje hrvatske domovine. Naj bi se pač navzemali tudi ljubezni do nje, kar se, žal, pri mnogih dandanes pogreša, in to pri takih, ki imajo takorekoč osodo Hrvatske v svojih rokah! — Prostori, na katerih se nahaja Strossmayer-jeva promenada, realka, ter bližnji „kapucinski trg“, bili so v prejšnjih stoletjih lastnina imenovanega reda, ki je imel tu svojo cerkev, samostan in vrt. Zdaj temu ni več sledu; le imena in zgodovinski spomin so ostala. Tako se časi spreminjajo, in ž njimi tudi razmere.

Daljni moj pot odtod pripeljal me je v „Gospodsko ulico.“ V njej se nahaja med drugim grško-katoliška cerkev sv. Cirila in Metoda, in semenišče imenovanega veroizpovedovanja. Namesto prejšne male kapelice ob semenišču je bila pozidana ta cerkev še le l. 1886 v gotičnem zlogu. Ker pravoslavni o delavnikih navadno nimajo božje službe, je bila cerkev toraj zaprta, in nisem si je zamogel ogledati. Iz „Gospodske ulice“ prišel sem na starodavni in sloveči „Markovi trg“, kjer stoji tudi cerkev imenovanega svetnika. Kakor je baje razvidno iz starih mestnih načrtov, je imel Markovi trg že v XIV. veku ono obliko in velikost, kakor jo ima še dandanes. Zgodovina nam o njem vé jako veliko povedati. Tako n. pr. je bil o pričetku XIV. stoletja na njem kronan Karol Robert (Anjouski) kot kralj Dalmacije, Hrvatske in Slavonije. Tudi mogočni drugi kralji, vojvode in knezi hodili so po njem v Markovo cerkev. Mnogobrojne inštalacije hrvaških vojvod in banov vršile so se na njem pod prostim nebom, kar je dajalo mnogokrat povod ljudskemu navdušenju in sijajnim narodnim veselicam. A, — tudi o žalnih, da! grozovitih činih ve pričati Markovi trg. Če namreč domačinec ali ptujec koraka proti cerkvenemu stranskemu vhodu, vglada v tla vdelenih petero kamnov (v obliki žebeljeh lukenj pri podkvi), ki še dandanes spričujejo o grozovitem vsmrtenju takozvanega 14dnevnega kmetskega kralja Matije Gubca na ravno tem mestu. Že pri popisu podsusedske razvaline sem o tem nekoliko omenil. Kmetje v hrvatskem Zagorju spuntali so se bili namreč zoper grajščake vsled presilnega tlačenja in zatiranja po tlaki, desetini itd. Oboroženi z meči, sulicami in kosami so sicer en čas zmagovali; a mogočno plemstvo s svojimi pristaši potlačilo je vstaj-

nike; njihovi vodje, vmes tudi glavni načelnik Gubec Matija in njegov adjutant Andrija Posavec pa so bili vjeti. Poslednja dva sta bila 8. febr. 1573 k smrti obsojena, katera obsodba se je malo dnij potem tudi izvršila. In kako? Na omenjenih peterih kamnih postavljen je bil železen, po ognju hudo razbeljeni prestol. Nanjga je bil po rabljih siloma posajen Matija Gubec. Pa to ni bilo še vse trinoštvo. Ko je bil obsojenec od silnih muk in bolečin že na pol mrtev, kronali so mu še glavo z razbeljeno železno krono. Tudi pobočnik Posavec je bil usmrten, vendar ne na tako grozoviten način. Od tega je preteklo sicer že nad 300 let, a narod tega še ni pozabil. Še dandanes slovi Matija Gubec, doma iz Zgornje Stubice v Zagorju, kot junaški boritelj za ljudsko svobodo in prostost; v narodnih popevkih proslavljajo rojaki njegov spomin, ter širijo in ohranjujejo ga od roda do roda.

Povem naj še to, da tudi v novejši dobi, — če se prav spominjam — l. 1846 tekla je na Markovem trgu kri. Že takrat vrelo je kot predigra k l. 1848 med narodnjaki in madžaroni, kateri poslednji bi bili kmalu bolj madžaronski, kot Madžari sami. (Pri odpadnikih je, — žal, rado tako.) Prišlo je bilo do krvavega spopada, in več žrtev je bilo mrtvih obležalo. — Naj bi do tacih žalnih dogodkov pač ne prišlo nikdar več!

(Dalje prihodnjič.)

Balkanska mesta.

Sofija ali Sredec.

(Dalje.)

Obrt se v Sofiji še le bolj začenja razvijati, kakor je sploh v bolgarskih mestih. Posehno to velja o veliki industriji. Mej drugim je jedna velika tovarna za špirit, 4 pivovarne, 3 veliki mlini, velika tovarna za peči, 3 tovarne za milo, jedna večja kovinska livnica in jedna tovarna za peči in prsteno posodo.

Mesto ima pet velicih vojašnic, ki so vse jako lepe poslopja. Bolnice so tri in 6 lekarn.

Dobro je pa mesto preskrbljeno s hoteli, ki so po evropski opravljeni. Velicih hotelov je sedaj najmanj. Poleg tega je pa še več manjših in mnogo dobrih gostilen. V mestu je tudi 6 velikih evropski preskrbljenih tovarn, kjer se poleg bolgarskih dobe zlasti francoski listi.

Mesto Sofija leži v isti zemljepisni širjavi, kakor Marsilja, ali njeno podnebje je pa precej mrzlo, ker jo obdajajo gore. Vreme je v Sofiji jako nestanovitno. Po letu je le 30° C gorkote in tedaj tudi ni snega videti na gorah.

Noči in jutra so pa tudi po letu jako hladna. Jesen se začenja v septembru. Tedaj pogosto dežuje, in po okolici je jako dosti blata. V oktobru že ljudje oblečejo zimske oblačila. Slana je tedaj po polji, gore so pa navadno zavite v meglo. Sploh je jeseni v Sofiji in okolici precej dolgočasno.

Posebno huda zima je le v decembru in januariju, vendar pa tudi v teh mesecih ni skoro nikdar čez 15° C

mraza. Po več tednov leži debel sneg, in kmetje prihajajo s sanmi v mesto. Starejše iz ilovice narejene hiše tedaj prepreže poledica in videti je, kakor bi bile posteklenele. V februarju navadno že mraz pojenjuje. Zeleneti pa bolje začenja še le v aprilu. Mraz se pa še aprila ali pa v začetku maja rad povrne in večkrat pade ta čas tudi malo snega. V maju pa po vrtilh začno cveteti drevesa in tedaj je kaj lep pogled. Sicer je pa pomladi rado deževno kakor jeseni in prav prijetnih dnij je pač le jako malo. Še le v juniji se začne večja gorkota in suša ter vode upadejo.

Bližnja sofijska okolica ni baš posebno prijetna, preveč jednolična je. Človeku skoro bolj ugaja po zimi pod snegom nego po leti. Nikjer skoro ni drevja, izvzemši na južni strani je z drevesci obraščeno rebro. Tukaj je posebno dosti lepega sadnega drevja, tako imenovani turški vrtovi. Pogled na Sofijo je od tod jako lep. Vinogradov okrog Sofije ni; pač pa se kažejo še semtertja sledovi nekdanjih vinogradov. Tudi ime vasi Loze, ki pomenja po bolgarski vinograd, kaže, da so se nekdanj okrog Sofije pečali z vinstvom. Nova naprava je park ob carigrajski cesti, po katerem se navadno spreha sofijska gospoda.

(Dalje nasl.)

Poučni in zabavni drobiž.

Politehnika v Zagrebu. V hrvatskih krogih se sedaj razpravlja vprašanje, da se osnuje v Zagrebu šola za zemljermerce, iz katere bi se polagoma razvila politehnika. Sedaj morajo Hrvati hoditi na tuje tehnične šole posebno na Dunaj, v Gradec in Budimpešto. Popolne politehnike ni na vsem slovanskem jugu. V Belemgradu je na visoki šoli tehničen oddelek, ki je pa jako slabo preskrbljen, v Sofiji zemljemerska šola.

Guy de Maupassant, slavni pesnik in povestničar francoski je že celo leto v blaznici. Poslednje dni je nekoliko mirnejši, ali zgubil je vse svoje pesniške sposobnosti in domišljijo. Zatorej tudi ne bode mogel več duševno delovati. Spomin ga je tako zapustil, da še svojih del več ne pozna. To pa dobro čuti, da je postala popolna praznina v njegovih možganih in se zaradi tega večkrat britko joče.

Kolerni bacili v ledu. Preiskave so pokazale, da kolerni bacili ne poginejo kmalu, ako okužena voda tudi zmrzne. Zatorej je pa treba največje previdnosti pri rabi ledu ob času kolere, da se ž njim bolezen ne raznese.

Knez Gregor Gagarin. Dne 30. m. meseca umrl je v Parizu ruski višji dvornik knez Gregor Gagarin. Pokojnik je bil podpredsednik ruske akademije umetnostij in osnovelec starodavninskega muzeja.

Novice.

Dopisi.

Iz Železnikov, 15. febr. (Raznoterosti) V 1. listu letošnjih „Novic“ omenjal sem med ostalim tudi razmer tukajšne izpraznjene zdravniške službe, in sem povdarjal, da je zlasti za mlade gospode doktorje nekako neopravičeno, ako se ne zanimajo kot za svojo prvo zdravniško delovanje primeroma zelo dobro plačane službe. Omenjam naj o tem danes še nekaj, kar sem bil zadnjič prezrl. Protivniki naši so poprej črnili

tukajšno zdravniško službo s tem, kolikšna revščina je pri naših delavcih, in da od njih ni nikakega zaslužka. Temu sumničanju so zdaj popolnoma spodbita tla. Skozi 9 mescev smo imeli lani zdravnika, in skozi ta mali čas je prejel iz delavsko-bolniške blagajnice za ozdravljenje delavcev pri popolnoma normalnih sanitarnih razmerah vendar 212 gld. 70 kr., za zdravila pa 133 gld. 62 kr., vsкупno tedaj 346 gld. 32 kr. — Ako bi bil ostal ostal g. zdravnik celo leto tu, znašala bi bila edino le ta točka njegovega prihodka svojih 500 gld. Ako tedaj to in prihodki v 1. letošnjem listu „Novic“ omenjeni, ter druge ugodne krajne razmere vse skup niso nič, naj pa nič bodo.

Kar zadeva zimo, je bila tudi pri nas precej huda, tako zelo pa vendar le ne, kakor smo brali od drugod. En sam dan menda je bilo mraza 17 stopinj po R.; v primeri z drugimi kraji, kjer so imeli silovite mraze, je to še nekako milostno. Vsled suhega ozračja pa so se bili vodnjaki tudi pri nas do malega posušili. Sora je bila zelo majhna; mlini, žage, fužine in kovaške delavnice so stale dozdej zamrznjene, in kovači-žebjarji so od Božiča do Pusta morali delati le „na pihanje“, t. j. z človeško močjo so gonili mehove, da so zamogli kovati. Pustno nedeljo se je nekoliko omečilo. Odslej se kaže, da bodo vodne naprave (mlini, žage itd.) zamogle zopet redno delati. — Bolezen med otroci je bila en čas ponehala in potihnila; a oživila je vnovič; zlasti med majhnimi otroci rogoviliti so jele precej zelo osepnice. Po nekaterih družinah jih imajo kar vsi otroci. Šolski mladini vendar bolezen prizanaša.

Lansko leto sem poročal enkrat, kako se zlasti po spodnji strani naše Selške doline vkončujejo mladi gozdi s sekanjem tako zvanih „tramičev.“ To „zlo“ pomaknilo se je zdaj tudi v zgornjo stran doline in sega tudi že v Jelovico. Dotični lastniki gozdov se opravičujejo s tem, da jih le trebijo, za kar imajo Nemci tehnični izraz „durchforsten.“ Je li njih delovanje popolnoma opravičeno, nočem preiskovati. Vé se pa, da z drevesca, pripravnega za brzozaven kolec, prej zraste smreka ali jevka, kakor pa iz šibke mladike. In tacih tramičev izvozi se na tisoče. Trebili so se gozdi sicer nekdanj, v toliki meri pa nikdar, kakor zdaj s sekanjem te novodobne lesne robe, ki primeroma le malo vrže ali nese. — Izvažanje lesovja in oglja iz višin je bilo letos lažje in z veliko manjšimi težavami sklenjeno, kakor o tako zvanih debelih zimah; — a to „dobro“ pa bo imelo tudi morebiti svoj „zlo.“ Na poletje bi utegnili primanjkovati vode, ker plazov po grapah ni, ki hranijo za studence zdatne mokrotne zaklade. Vremenski proroki že zdaj napovedujejo na poletje sušo, koliko pa vedo, pokazala bo prihodnost.

J. L.

Državni zbor.

V seji dne 10. febr. pojasnjuje dr. Tuček šolske razmere na Moravskem in nasproti posl. dr. Fuxu trdi, da je skrajno pretirano, ako se trdi, da se Čehom na Moravskem bolje godi nego Nemcem. Naučni minister baron Gautsch bavi se z dr. Heroldovim govorom o vladnem programu in trdi, da pojem narodne posesti izražen v tem programu ni v nasprotju s členom 19. drž. osn. zakonov. Posl. Suss pravi, da je vladni program glede šol jako nejasen in na dolgo razpravlja razmere, ki so bile nekdanj in so zdaj glede šole mej cerkvijo in državo. Govornik se odločno protivi temu, da bi cerkev zadobila večji vpliv na šolo. Posl. baron Morsey nasprotno trdi, da se bodo konservativni poslanci vedno borili proti sedanji državni šoli in zahtevali versko šolo. Ko je govoril še poročevalec Beer in priporočal proračun za ljudske šole, se je ta na to vzprejel.

V seji dne 15. febr. pričela se je razprava o proračunu pravosodnega ministerstva. Oglasilo se je mnogo go-

hrane in zatorej mnogo počasneje raste. Rahljanje zemlje v drevesnici je pa zaradi tega koristno, da more vanjo zrak, kar jako pospešuje drevesno rast.

Če zemlja ni dobra se mora seveda gnojiti, najboljše z živalskim gnojem. Umetna gnojila se navadno v drevesnicah nič posebno ne obneso. Gnoj naj bode že nekoliko preležan. Najbolje je, če se vzame kravjega, konjskega in ovčjega gnoja in se vse to dobro zmeša. Tudi gnoj od perutnine jako ugaja drevesnicam. Dolgo je bilo razširjeno napačno mnenje, da gnojenje drevescem škoduje, posebno pred živalskim gnojem so imeli sadjarji strah. Zadnji čas je pa ta presodek precej izginil. Seveda ko bi kdo le preveč gnojl, bi to bilo že škodljivo, ali takega gnojenja se ni bati, ker je ž njim preveč dela in prizadene preveč stroškov. Zatorej se bode mnogo prej prigodilo, da bode drevesnica premalo pognojena nego pa preveč.

Kdaj naj se pa gnoji drevesnica? Po skušnjah je najbolje drevesnico gnojiti v pozni jeseni, po zimi ali pa v zgodnji pomladi. Pred novembrom nikar ne spravlja gnoja v drevesnico, v začetku marca pa mora vsekako gnoj biti v zemlji. Če gnojiš po zimi, se bodeš kmalu prepričal, da bode gnojenje mnogo več izdalo. Letno gnojenje pa pospešuje le rast plevela po drevesnicah in je torej včasih res skoro škodljivo. Pa še nekaj družega govori za zimsko gnojenje. Po zimi je bolj mokro in mokrota gnojilne snovi spravi globoko v zemljo k drevesnim koreninam. V drevesnicah je to globoko gnojenje potrebno, ker korenine segajo globoko v zemljo.

Kmetijske raznoterosti.

Kako se odpravi mah z dreves. Deni v sod 1 del pepela, 1 del apna v 8 delov vode in to dobro pomešaj. To pusti stati kacic osem dnij in slednji dan dobro premešaj. S to tekočino s čopičem namaži drevesa in odpal bode čez nekaj časa mah z dreves in ne bode več rasel po njih.

Nerodovitnost orehov. Večkrat se slišijo pritožbe o nerodovitnosti orehov, posedno tacih, ki rastejo posamično. Preiskave so pokazale, da je vzrok te nerodovitnosti to, da pri nekaterih vrstah se moško cvetje še le odpre, ko je že žensko odcvetlo. V takih slučajih je nemogoče. Jedin pri pomoček je, da se sade orehi v večjih skupinah, ker potem je vsekako upati, da se pri kakem drevesu moško cvetje odpre, predno žensko odcvete. Žuželjke pa preneso cvetni prah z drevesa na drevo. Po skušnjah je tudi dognano, da se oplojenje bolj gotovo in bolje izvrši s cvetnim prahom druge istovrstne rastline in je že zategadel priporočati, da se drevesa jedne vrste sade v večjih skupinah. Posebno to velja za drevesa, na katerih je moško in žensko cvetje ločeno.

Brananje ozimine spomladi. Dognano je, da je brananje ozimine jako koristno, ali vedno je to premalo še v navadi. Ko se pomladi malo ogreje in se ni več bati mraza, pa branaj. Samo ne sme biti niti presuho niti prevlažno za to delo. Čim večja in gostejša je ozimina, tem bolj njivo prebranaj. S tem dosežeš, da žito ne bode pregosto in ne poleže. Čim prej je po branani dež, tem lepše potem raste žito.

Sredstvo, s katerim se pomaga, da tiči ne pojedjo semena. Svinčeno rudečilo je dober pomoček, da tiči ne pojedjo semena, ko se vseje. Vsuj seme, ki ga misliš vsejati v

lonc ali sod in prilij vode, tako da je vse podno juhi, ak, mešaš. Sedaj prideni mej mešanjem toliko svinčenega rudečila da je tekočina rudeča. Mešaj močno, da se barvilo prime vseh zrn. Sedaj se skozi sito odtoči voda v drugo posodo in seme posuši na solnci ali pa v zakurjenem prostoru. Ko je seme suho, se pa lahko poseje. To sredstvo je zaradi tega priporočila vredno, ker tiči ne poginejo, temveč le semena ne pobirajo, ker ga dobro poznajo.

Poučni in zabavni del.

Balkanska mesta.

Sofija ali Sredec.

(Dalje.)

Lep pogled je pa proti južni strani na goro Vitošo. Sofije si brez Vitoše skoro misliti ne moremo, kakor Napolja ne brez Vezuva. Ta gora je nekak vremenski prerok za mesto. Dokler je brez megle, se po leti ni bati grdega vremena, ko se pa njen vrh zavije v meglo, pa je pričakovati dežja. Ta gora stoji skoro po vsem osamljena. Na mestni strani ni gozdov, le sem ter tja je hrastovo grmičevje in pri samostanu Dragalevcih je lep gaj. Pač pa so bolj na severni strani gosti hrastovi in bukovi gozdi. Južna stran je pa gola in je lep pašnik, po katerem zlasti po leti vidiš pasti se lepo govedo.

Najvišji vrhunec pa ni pečina nad dragalevškim samostanom, kakor se vidi iz Sofije, temveč je bolj zadej, ter je blizu 2300 metrov visok. Na Vitoši vidi se sneg še jako dolgo spomladi, kar provzročuje, da je podnebje po vsej okolici bolj hladno. Na zapadni strani Vitoše izvira reka Struma. Mnogi potoki iz Vitoše tečejo v Strumo, drugi pa v Isker. Pot na Vitošo z mestne strani in pa od strumskih virov je jako strma, polagoma se pa pride na vrh s severne strani.

Vrh Vitoše je gola peščena planjava. Tam se vidijo razpadajoče skale in semtertja se sliši prijetno šumljanje potokov. Na vrhu kakor sploh na Vitoši vidiš razpadanje in preperenje kamenja. Mraz in voda tu pridno opravljata svoje delo in razganjata trdno kamenje. Voda pa potem odnaša pesek v nižavo. Vsa okolica okrog Sofije je polna majhnih okroglih kamenčkov, katere je vse v teku mnogih stoletjih voda nanosila iz Vitoše. Pogled z Vitoše je jako lep. Vidi se lepo ne le na mesto Sofijo, temveč je tudi prekrasen pogled na zahodne balkanske gore, Srednjo goro, Rilo, gorovje pri Trnji, da vidi se celo daleč v Srbijo. Kdor potuje za zabavo po Bolgariji, naj torej ne zamudi ogledati Vitoše.

Po leti je na Vitoši jako živahno. Bolgari pasejo svojo govedo, ovce in konje. Posebno v poletnih nočeh je lepo videti ognje, pri katerih taborujejo pastirji. Vidijo se večkrat kakor kresovi po naših gorah pred kresnim dnevom.

Jelenov na Vitoši ni, pač pa je dosti ujed in pa medvedov. V hudih zimah medvedje prihajajo celo v bližnja sela. V Sofiji tudi semtertja prineso mlade žive medvede na trg.

Nekdaj so bile ob Vitoši železne fužine, ali so se popolnoma opustile. Poslednji posestnik teh fužin je iz grške, egiptske in turške zgodovine znani Hozrev paša, kateri je umrl 1855. leta. V starih časih se je imenovala Vitoša Dunax ali Dunaca, ki je bila jedna najvišjih v tracijski deželi. Sedanje ime ima pa od 14. stoletja.

Najlepši pogled na Vitočo iz Sofije je pa v zimskih mesečnih nočeh, ko je gora s snegom pokrita. Sneg se lepo odseva, kakor bi se delal dan. Ta lepi pogled se ne da lahko popisati.

Majhni samostan Dragalevci na Vitoži je, kakor je razvideti iz neke stare listine, v 14. stoletju sezidal bolgarski car Ivan Aleksander. V cerkvi so slike sofijskih veljakov iz 1476. leta. Malo od tod jedno uro od Sofije je vas Bojana, ki ima 32 mlinov in pa lepo majhno cerkvico. Na zidu te cerkve opaziš staroslovanski napis, ki nam pove, da je to cerkev sezidal Sevastokrator Kalojan pod bolgarskim carjem Asenom 1259. leta. Poleg tega napisa so slike omenjenega ustanovitelja cerkve in tedanjega bolgarskega cara in njiju žen v bizantinski obleki.

(Dalje prihodnjič.)

Poučni in zabavni drobiž.

Umri. Dne 12. februarija umrl je znani poljski skladatelj Viljem Czerwinski v 57. letu. Dan pozneje je pa izdihnil dušo poljski dramatični pisatelj in državni poslanec grof Koziebrodski. Pokojnik je imel še le 54 let in je bil znan po svojih veseloigrah. — V Peterburgu je umrl bivši vseučilišni profesor Eduvard Janson. Pokojnik je znan kot dober statistik. Pečal se je posebno s teoretično stranjo te znanosti. — V Filadelfiji je umrl dne 2. februarija profesor pensilvanskega vseučilišča dr. Fridrih Avgust Genth, znan kemik in mineralog. Tudi ima velike zasluge za geologično preiskavo Amerike. Rojen je bil 1820. leta v Wächterbachu na Nemškem.

Amaterfotografska razstava bode letošnje poletje v Solnogradu

Journal des Débats, jeden največjih francoskih listov kupil je Amerikanec Dalziel. S 1. dnem t. m. je list začel izhajati po dvakrat na dan. To je za Pariz nekaj novega, ker vsi pariški dnevnikarji izhajajo le po enkrat na dan. Gotovo bodo sedaj izdajatelji drugih večjih dnevnikov začeli izdajati svoje liste po dvakrat na dan.

Kongresi za razstave v Čikagi. Ob razstavi v Čikagi bode več kongresov, kakor je to že običajno. V maju bode kongres za žensko vprašanje in pa za zdravilstvo, v juniju kongres za socialno reformo, za povzdigo npravstvenosti, v juliju kongres za vzgojo in za glasbo, v avgustu kongres o vladanji in upravi, v septembru kongres o verskih stvareh, v oktobru kongres o kmetijstvu in javnem zdravstvu. Nekateri kongresi se pa utegnejo še napovedati. Posebno se delajo velike priprave za kongres o vzgoji. K temu kongresu povabljeni so najslavnejši vzgojevatelji iz raznih dežel. Na tem kongresu se bode razpravljalo o nižjem, srednjem in višjem šolstvu. Zanimiv bode gotovo tudi kongres o verskih stvareh, ker se ga ne bodo udeležili le zastopniki raznih kristijanskih ver, temveč celo mohamedanci in budajisti. Času primeren bode pa posebno kongres o socialnih reformah, ker je socialno vprašanje gotovo jedno najvažnejših vprašanj sedanjega časa.

Stenografija v Bolgariji. Bolgarsko učno ministerstvo je naročilo 100 iztisov bolgarskega lista za stenografijo, da

jih razdeli mej razne šole. Tudi je plačalo potne stroške dvema bolgarskima stenografoma k shodu slovanskih stenografov v Pragi.

Ekspedicije. Ameriški poročnik Peary odrine s posebno ekspedicijo v juniju v Grenlandijo, da bodo preiskovali ta otok. Na obrežje Grenlandije se bode ekspedicija peljala na ladiji, potem pa bode potovala s sanmi dalje — Letošnje poletje odide iz Londona ekspedicija pod vodstvom Miroslava Jacksona na Frana Josipa deželo.

Novice.

Državni zbor.

V seji poslanske zbornice dne 20. febr. naznani podpredsednik, da zapisnika glede vzklika posl. Spinčiča o tizaskem namestniku ni popraviti. Posl. Spinčič zasluži ukor. Posl. Masaryk temu odločno ugovarja in trdi, da se je Spinčiču zgodila krivica, ker njegov vzklik: „Ta je bil bandit“ izrečen na besede: „Rinaldo Rinaldini“ ne more žaliti tržškega namestnika. Predlog, ki ga govornik predlaga in po katerem naj bi se zapisnik v prid Spinčiču popravil, se odkloni. Na to se nadaljuje razprava o proračunu pravosodnega ministerstva. Poročevalec dr. Madeyski razmotrava v kratkem vse važneje govore raznih poslancev. Izraz „tuji jeziki“, katerega je rabil predsednik najvišjega sodišča, zdi se govorniku nekorekten. Govornik se bavi tudi s preustrojo civilnopravnega reda in z preustrojo advokature. On je za numerus clausus, a proti uvedbi mirovni sodnikov. Proračun pravosodnega ministerstva se na to vzprejme. Prične se razprava o proračunu finančnega ministerstva. Posl. dr. Schlesinger pravi, da bo reforma valute avstrijske narode še za več oškodila, nego je panamski kanal oškodil francoski narod. Posl. Weigl toži o prevelikih davkih in odločno protestuje proti temu, da se tako strogo in brezobzirno postopa proti davkoplačevalcem, kateri so se v čem kaj zagrešili. Posl. Kaiser je za znižanje davka na sladkor in na petrolej. Posl. Promber je za zboljšanje plač nižjim državnim uradnikom in želi, da se prične pravična preustroja uradniških plač.

V seji dne 21. febr. interpeluje posl. Bulat pravosodnega ministra, zakaj se še ni v zmislu ukrepov dalmatinskega deželnega zbora pri dalmatinskih sodiščih uvedla hrvaščina kot notranji uradni jezik namesto italijanščine. Na to se nadaljuje razprava o proračunu finančnega ministerstva. Posl. dr. Waibel hvali progresivni davek na premoženje, ki se je uvel na Predarelskem in je zato, da se ta davek povsod uvede. Finančni minister dr. Steinbach priznava, da je plačevanje davkov neprijetna stvar. Iztirjavanje davkov mora biti povsod jednako, neusmiljeno iztirjavanje je res nepravilno. Na pritožbe galiških poslancev odgovarjajoč, dokazuje minister, da veliki davčni zastanki, ki so vedno ondi pričajo, da davčna uprava ne postopa strogo, tudi pravi minister, da je Gališka zadnja leta v gospodarskem oziru veliko napredovala in da so torej pritožbe neopravičene. O vseh pritožbah sploh trdi minister, da so velikokrat pretirane. Posl. Pfeifer v lepem govoru popisuje nasledke nesrečne vinske klavzule sklenjene v trgovinski pogodbi z Italijo in želi, da se izdajo stroge določbe proti ponarejanju vina. Posl. Hoffmann-Wellenhof želi že skorajšne sistematične uredbe plač uradnikom, slugam in pisarjem. Podpredsednik dr. Kathrein da besedo posl. Vašatyju. Ker pa ta vidi, da v zbornici ni toliko poslancev, da bi bila sklepna, zahteva, da se poslanci preštejejo. Vsled tega mu podpredsednik vzame besedo in jo da posl. Salvadoriju. Po daljšem prepiru mej poslanci dr. Vašatyjem, dr. Engel-om in dr. Lueger-em z jedne strani in podpredsednikom

ostanki mnogih odličnih hrvatskih rojakov. Ob nedeljah in zapovedanih praznikih imajo v tej cerkvi zaporedoma: realci, gimnazijci in tudi vseučiliščniki svojo božjo službo, tako da je skoraj celi dopoldan o imenovanih svetkih polna. Jaz našel sem jo pa — čisto prazno.

(Dalje prihodnjič.)

Balkanska mesta.

Sofija ali Sredec.

(Dalje.)

Sedaj je pa nam omeniti še nekoliko o zgodovini sedanje bolgarske prvostolnice. Starogrški zgodovinarji ne vedo še nič povedati o kakem večjem kraju v tej pokrajini. Znana jim je jedino reka Isker, katero imenujejo Skios ali Oskios. Rimski vojskovodja Crassus je pa v tem kraju leta 29. po Kr. r. zadel na neko jako pogumno ljudstvo Serde, katere je strogo kaznoval zaradi njih upornosti. S tega časa je ta pokrajina pripadala trakijski kraljevini, ki je bila pod varstvom Rimljanov. Trakija se je razdelila v več okrajev, in jeden tak okraj je bilo ozemlje Serdov. Cesar Trajan se je prvi začel bolj zanimati za organizacijo dunavskih in balkanskih dežel. Osnoval je več mest, v katerih je naselil rimske naseljenike, grške trgovce, pa tudi mnogo domačinov iz bližnjih sel posebno pa bivše vojake. Tako je tudi glavni kraj Serdov, ki je do tedaj bil le vas naredil za mesto Serdica s cesarskim pridevkom Ulpia. Mesto je bilo na meji dveh gospodujočih jezikov grščine in latinščine. Na jugu je prevladala grščina, na severu, kjer je bilo mnogo rimskih naselnikov, pa latinščina. Kako važna da je bila Serdica, najbolje kaže to, da je imela celo svoj denar. Od Marka Avrelija do Galienusa se je v Serdici, kolikor se sedaj ve, kovalo 108 vrst denarja. Ta denar je bil bakren, in je imel grške napise.

Pod cesarjem Avrelijanom je Serdica postala glavno mesto pokrajine Dacia mediterranea. Najbolj je mesto cvetelo v četrtem stoletju. Posebno cesar Konstantin Veliki je jako rad bival v Serdici in je od njega več zakonov, katere je izdal v tem mestu. Nekaj časa je celo nameraval Serdico narediti za svoje vzhodnje glavno mesto, ali nazadnje se je odločil za Carigrad. Govori se, da je cesar Konstantin večkrat rekel: „Moj Rim je Serdica“. Leta 343 po Kr. r. se je sešel v Serdici velik cerkven zbor, ki je imel izreči svojo sodbo o Arijanovem nauku. Sešlo se je bilo 356 škofov iz zapadnih in vzhodnih dežel. Preseljevanje narodov je pa uničilo tudi to cvetoče mesto, kakor mnogo drugih. Požgali so je divji Huni. Mesto se je pozneje zopet na novo pozidalo, ali tako cvetelo ni več.

Iz prvih časov srednjega veka ne ve zgodovina nič gotovega povedati o Serdici. Ostala je še precej časa bizantinska mejna trdnjava. Leta 809. je pa Serdico si osvojil bolgarski knez Krum. Slovani so ime mesta premenili v Sredec. V 10. stoletju se že omenja škofija v Sredecu, ki je torej gotovo jedna najstarejših v Bolgariji. V

vojnah cesarja Basilija proti Bolgarom se je mesto hrabro branilo in jedenkrat ga samo zavrnilo, ko je je že oblegal. Pod bizantinsko vlado od 1018—1186 je v Sredecu se začelo več vojen proti zapadu. V jednajstem stoletju sta bili dve vstaji v Sofiji, ki nam kažeta bojevitost tedanjih Bolgarov. Cesar Manuel Komnenos je v Sredecu in okolici nastanil več Srbov.

Za cesarja Manuela bile so v Sredecu tri cerkve, metropolitska, potem lesena cerkev sv. Luke in pa cerkev sv. Janeza rilskega. Truplo sv. Janeza rilskega je bil baje dal bolgarski car Peter v 10. stoletju prenesti iz Rile v Sredec. Ta svetnik se še dandanes jako časti v sofijski okolici. Poleg pravoslavnih so pa že zgodaj v Sredecu bili bogomili, ki so imeli tudi svojega škofa.

Koncem 12. stoletja je bilo mnogo bojev v tej krajini. Ogerski kralj Bela III. in srbski veliki župan Štefan Nemanja sta v boji proti cesarju Androniku Komnenosu prodrla do Sredca in odnesla truplo sv. Janeza rilskega v Ostrogon. Štiri leta pozneje se je cesarju Izaku Angelosu posrečilo od Ogrov dobiti nazaj truplo tega bolgarskega svetnika, s tem je hotel pomiriti Bolgare, ki so se tedaj puntali. Leta 1189 je šel tod skozi cesar Friderik I. s križarsko vojsko ali je našel mesto skoro popolnoma prazno in opustošeno vsled prejšnjih nemirov. Za križarji prišli so Srbi, ki so razdejali več bizantinskih trdnjav in prišli do Trajanovih vrat. Carju Izaku Angelosu se je posrečilo sicer, da je obnovil svoje gospodstvo v Belemgradu, ali 1194. leto je pa bolgarski car Asen I. posedel Sredec in dal truplo sv. Janeza prenesti v Trnovo. S tega časa je ostal Sredec pri bolgarski državi, dokler niso prišli Turki v Evropo.

(Dalje sledi.)

Poučni in zabavni drobiž.

Dr. Josip Kostantin Jiriček je imenovan profesorjem za slovansko jezikoslovje in starinoslovje na dunajskem vseučilišču. Sedaj bodeta na vseučilišču dva profesorja za slovanske stroke. Dr. Jiriček je po rodu Ceh. Oče njegov je bil učni minister pod grofom Hohenwartom. On je nekaj časa bil učni minister v Bolgariji, zadnja leta pa profesor zgodovine na vseučilišču v Pragi. Baval se je največ s slovansko zgodovino. Znano je posebno njegova „Geschichte von Bulgarien“ in pa „Bulgarien“. Ti dve deli sta neprecenljive vrednosti za vsacega, ki se zanima za bolgarstvo.

Umetni demanti. Francoski učenjak Muasan je dokazal, da se dajo iz navadnega oglja napravljati demanti. Če se navadno sladorno oglje pri silnem pritisku greje, dobe se majhni demantni kristali. Vse priprave pa več stanejo, kakor so dobljeni demanti vredni. Vsekako je pa pričakovati, da se umeten način dobivanja demantov s časom tako zboljša in popolni, da se bodo dali izdelovati z manjšimi stroški tudi večji demanti. Tedaj pa demant ne bode več redkost in cenost mu bode jako padla.

Razlike oči po spolu. Starinoslovci so že davno opazili, da so na starogrških kipih moške oči bolj izboknene, ženske pa bolj ploskaste. Novejša znanost je pa dokazala, da je res taka razlika mej moškimi in ženskimi očmi, če tudi ni tako velika, kakor pri grških kipih.

Svetovna razstava. Angleži baje nameravajo čez dve leti prirediti veliko svetovno razstavo v Londonu.

tega papirja narede se kakeršne k postavijo v kako posodo. Ta papir cvetlice imajo bolj ali manj rudečo barvo, čim bolj ali manj je zrak vlažen. Živo rudeča barva kaže dež, blede rudeča jako vlažno vreme, modro rudeča vlažno, sivkasto modra skoro suho, vijolčasta suho in modro popolnoma suho vreme.

Podgane in miši preženeš, ako nekaj časa močiš laške orehe v vodi nasičeni s pepeliko, potem jih poprasiš, da se popolnoma posuše. Tako pripravljene orehi so za miši in podgane jako hud strup. Jedo jih pa z veliko požrešnostjo.

Poučni in zabavni del.

Balkanska mesta.

Sofija ali Sredec.

(Konec.)

Pred koncem stare bolgarske zgodovine sta se za krono Sofije prepirala bolgarska carja brata Sracimir iz Vidina in Šisman iz Sofije. Naposled je zmagal poslednji ali leta 1382. so mu mesto vzeli Turki. Sprva je mesto pod turško vlado cvetelo, le mestni zidovi so se podrli. Prebivalstvo jo ostalo bolgarsko. Leta 1443. so pa Sofijo, ki je bila še vedno bogato mesto s slovečimi toplicami, razdejale čete ogerskega in poljskega kralja Vladislava III. in je požgale.

Pod turško vlado je v Sofiji imel svoj sedež rumelijski beglerbeg, generalni guverner vsega polotoka izvemši Bosno, Hercegovino in Moreo. Po velikosti je mesto narasčalo, po lepoti pa ne več. Bilo je obširno mesto z majhnimi hišicami, mnogimi vrti, kopelji in posebno mnogoštevilnimi mošejami in minareti. Bilo je baje 10 večjih in nad sto manjših mošej. Sedaj se vidijo od večjih mošej še tri, pa od teh se rabi v prvotne namene še samo jedna „Banja-baši-džamisi“ poleg toplic. Tudi še pod turško vlado bile so v Sofiji velike prodajalnice. Ostanki teh prodajalnic se vidijo še dandanes.

V 16. stoletju je bila Bolgarija še bogatejša dežela kakor Bosna in Srbija in je tudi Sofija še cvetela. To se pa da s tem pojasniti, ker je Bolgarija bila oddaljena od tedanjih bojišč. Ljudje so bili pobožni, gostoljubni in imoviti in to tudi kristjanje. Nrodna noša je bila tedaj še občna. V Sofiji sta bili dve popovski šoli, iz katerih je prihajala večina bolgarskih svečenikov.

Ko se je odpravila samostojna bolgarska cerkev je sofijska škofija bila podrejena carigrajskemu patrijarhu. Po padu srbske države je metropolit Silvanij prinesel v Sofijo truplo srbskega kralja Štefana Uroša II. Truplo počiva še sedaj v Sofiji in se jako časti. V 16. stoletju sta v Sofiji za kristjansko vero umrli dva rokodelca, ki se sedaj častita kot svetnika. Branila sta se vzprejeti mohamedanstvo in sta bila zaradi tega usmrtena. Prvi „sveti Jurij“ je bil zlatarski pomočnik iz Kratova v Makedoniji, drugi „sofijski Nikolaj“ pa epirski čevljar doma iz Janine. Življenje teh dveh svetnikov so obširno popisali tedanji bolgarski duhovniki.

Od tega časa je kristijanski življenj vedno bolj pojemal v Sofiji in mesto je dobivalo vedno bolj turški obraz.

stoletja so posebno Dobrovniško, slovensko in s Sofijo. Dobrovniške, frontinske in beneške robce, svilneno blago, baržun in drugo italijansko blago so vvažali v Sofijo, izvažali pa od tod največ kože, kožuhovino in volno. Dobrovniški strojarji so v Sofiji imeli svojo naselbino. Bilo jih je vedno kakih 100 in imeli so svojega katoliškega duhovnika, frančiškana, ki jim jo maševal. Koncem sedemnajstega stoletja je popolnoma izginila ta naselbina.

V novejšem času je pa Sofija vedno bolj propadala. Trgovina je dobila druga pota in vse živahno življenje v Sofiji je ponehalo.

Mesto so pa zadele razne nesreče. Leta 1816. je velik požar uničil poslopje beglerbega, kateri urad se je je potem kmalu odpravil. Sedaj že ni več niti poslopja niti mošeje beglerbegove. Dvakrat je v prvi polovici tega stoletja v Sofiji razsajala kuga in pobrala mnogo ljudij. Potres 1818. leta je podrl mnogo hiš in mošej. Odprl se je bil tudi nov gorek vir, ki je pa kmalu zopet usahnil. Potres 1858. leta je podrl mnogo minaretov. V vojni 1829. leta so bili Rusi za nekaj časa poseli Sofijo. Leta 1832. je napal mesto Alibey iz Trna in s svojimi ljudmi tri dni ropal mesto. Sofijski Turki so ga naposled pognali iz mesta in mu odvzeli ves plen. Vpljenjene stvari bile so tri dni razobešene v mestu, da je mogel vsakdo vzeti svoje. Za mesto ni nikdo več skrbel. Mestni tlak je bil vedno slabši in po glavnih ulicah je bilo polno blata.

V petem desetletju so se začeli kristjani nekoliko gibati. Osnovali so svojo šolo, ki je pa bila grška v višjih razredih. Ko se je začela borba za samostojno bolgarsko cerkev, se je tudi Sofija odtrgala od grškega patriarhata. Leta 1873. so začeli delati Turki železnico, ki bi zvezala Sofijo s trakiško železnico. To delo se je pa ustavilo, ko so se začele vstaje na Balkanu in je Turčija imela polno družega dela. Prišla je vstaja v Hercegovini in Bosni, ki se je razširila tudi po drugem Balkanu, Srbi in Črnogorci so začeli vojno, naposled pa Rusija pošlje svoje hrabre čete na Balkan, da osvobodijo narod bolgarski. Po mnogih hudih bojih so Rusi naposled prestopili Balkan in v začetku 1878. leta so ruske čete prišle v Sofijo. Kmalu potem je bil konec bojev in Rusi naredili so Sofijo za glavno mesto Bolgarije in ji tako dali priložnost novemu razvoju. Mnogo je prestalo mesto pod turško vlado. Propalo je popolnoma, zato mu pa želimo, da se sedaj lepo razevete in se še dolgo od tod razširja omika po vsej Bolgariji.

Poučni in zabavni drobiž.

«Hundert Jahre Arbeit. Bericht über die allgemeine Landesausstellung in Prag, 1891 zu Jubileumsfeier der Gewerbeausstellung des Jahres 1891» imenuje se literarno delo, ki je sedaj začelo pod protektoratom cesarja Franca Josipa I. izhajati. To delo je velike važnosti za zgodovino umetnosti in obrtnije v poslednjih sto letih na Češkem. Delo krasijo jako lepe podobe. Izide v 15 snopičih po 1 gld.